

בענין צדקה וארץ ישראל

(1) דברים פרק טו פסוקים ז - יא

(ז) כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך אשר יי אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיק האביון:
(ח) כי פתח תפתח את ירך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: (ט) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יי והיה בך חטא: (י) נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך יי אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ירך: (יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ירך לאחיק לעניך ולאבינך בארצך:

(2) ספרי דברים פרשת ראה פיסקא קטז

כי יהיה בך, ולא באחרים. אביון, תאב תאב קודם. אחיק, זה אחיק מאביך כשהוא אומר מאחד אחיק, מלמד שאחיק מאביך קודם לאחיק מאמך. באחד שעריך, יושבי עירך קודמים ליושבי עיר אחרת. בארצך, יושבי הארץ קודמים ליושבי חוצה לארץ כשהוא אומר באחד שעריך היה יושב במקום אחד אתה מצוה לפרנסו היה מחזר על הפתחים אי אתה זקוק לו לכל דבר. אשר ה' אלהיך נתן לך, בכל מקום.

(3) שמות פרק כב פסוק כד

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך:

(4) תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף עא עמוד א

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך, עמי ונכרי - עמי קודם, עני ועשיר - עני קודם, ענייך ועניי עירך - ענייך קודמין, עניי עירך ועניי עיר אחרת - עניי עירך קודמין.

(5) רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ז הלכה יג

עני שהוא קרובו קודם לכל אדם, עניי ביתו קודמין לעניי עירו, עניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת שנאמר לאחיק לענייך ולאביונך בארצך.

(6) רמב"ן דברים פרק טו פסוק יא

... כי טעם "בארצך" כטעם בכל מושבותיכם (במדבר לה כט), בארץ ובחוצה לארץ:

(7) ספר מצוות גדול עשין סימן קסב

תניא בספרי אחיק זה אחיק מאביך, מאחד אחיק מלמד שאחיק מאביך קודם לאחיק מאמך, באחד שעריך יושבי עירך קודמים ליושבי עיר אחרת, בארצך יושבי ארץ ישראל קודמים ליושבי חוצה לארץ, יושבי חוצה לארץ מנין דכתיב אשר ה' א-להיך נותן לך לרבות כל מקום:

(8) מרדכי מסכת בבא בתרא פרק השותפין רמז תקג

תניא בספרי אחיק זה אחיק מאביך מאחד אחיק מלמד שאחיק מאביך קודם לאחיק מאמך. באחד שעריך יושבי עירך קודם לאנשי עיר אחרת. בארצך יושבי א"י קודמין ליושבי ח"ל ויושבי ח"ל מנין ת"ל אשר ה' א-להיך נותן לך לרבות כ"מ:

(9) שולחן ערוך יורה דעה סימן רנא סעיף ג

הנותן לבניו ובנותיו הגדולים, שאינו חייב במזונותיהם, כדי ללמד את הבנים תורה ולהנהיג הבנות בדרך ישרה, וכן הנותן מתנות לאביו והם צריכים להם, הרי זה בכלל צדקה. ולא עוד אלא שצריך להקדימו לאחרים. ואפילו אינו בנו ולא אביו, אלא קרובו, צריך להקדימו לכל אדם. ואחיו מאביו, קודם לאחיו מאמו. ועניי ביתו קודמין לעניי עירו, ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת (כ"מ בסמ"ג וסמ"ק וטור). הגה: והקבועים בעיר קרויים עניי העיר, והם קודמין לעניים אחרים הבאים לשם ממקומות אחרים (טור דלא כר"י בר ברוך). ויושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי חוצה לארץ. הגה: פרנסת עצמו קודמת לכל אדם, ואינו חייב לתת צדקה עד שיהיה לו פרנסתו ואח"כ יקדים פרנסת אביו ואמו, אם הם עניים, והם קודמים לפרנסת בניו. ואחר כך בניו, והם קודמים לאחיו, והם קודמים לשאר קרובים, והקרובים קודמים לשכניו, ושכניו לאנשי עירו, ואנשי עירו לעיר אחרת. והוא הדין אם היו שבויים וצריך לפדותן. (הכל בטור).

(10) ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה סימן רנא סעיף ג ס"ק ו

קודמים לעניי עיר אחרת - משמע אפי' עיר אחרת של ארץ ישראל וכ"כ הב"ח:

(11) שו"ת יוסף אומץ (חיד"א) סימן יט

אשר דרשת ממני אגיד לך מה בני ארץ ישראל לשלוח שלוחים לכל בני בני הגולה ולאפקועי מעניי עירם ירים קינו בכתב מפרש ושכמ"ה. תשובה ... ועתה אמת אגיד דשנינו בספרי פרשת ראה יושבי א"י קודמין ליושבי ח"ל וכתב הרב ב"ח י"ד סימן רנ"א דעניי עירו קודמין לעניי א"י ומייתי ראיה מדתני רב יוסף במציעא דף ע"א בסתמא עניי עירך קודמין וכו' ע"ש. ואינה ראיה דהא דתני רב יוסף אקרא קאי אם כסף תלוה את עמי ושם לא יש רמז א"י אבל הספרי קאי אקרא באחת שעריך בארצך ואימא דיושבי א"י קדמי לעניי עירו ואינה ראיה מכרחת והכי חזינא להרב ש"ך דאפיקיה בלשון משמע ומהרש"ח סימן ל"ה אמרה בלשון אפשר ויד הדוחה נטויה לקול תתו.

ואולם שמענה ואתה דע לך דאמרו בספרי שקולה ישיבת א"י ככל המצות שבתורה אף בחרבנה והיה כשבתו. ולדעת הרמב"ן היא מכלל רמ"ח מצוות עשה דאורייתא ואין פוטר אותו... ובמה יתרצה עבד ה' להיות לו חלק בישיבת א"י ותורת א"י אם לא בהחזיק ביד יושביה וגמירי גדול המעשה ויהי בשלם סוכו ומעונתו.

(12) שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רלד

ופשט הגמ' דמקדימים יושבי א"י משום דישיבתה מצוה מפני קדשוה שבה וראוי להקדים עושי מצוה כנ"ל א"כ ממילא ה"ה ירושלים נגד א"י דהכל חד

(13) רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ט

(א) כל עיר שיש בה ישראל חייבין להעמיד מהם גבאי צדקה אנשים ידועים ונאמנים שיהיו מחזירין על העם מערב שבת לערב שבת ולוקחין מכל אחד ואחד מה שהוא ראוי ליתן ודבר הקצוב עליו, והן מחלקין המעות מערב שבת לערב שבת ונותנין לכל עני ועני מזונות המספיקין לשבעה ימים, וזו היא הנקרא קופה.
(ב) וכן מעמידין גבאין שלוקחין בכל יום ויום מכל חצר וחצר פת ומיני מאכל או פירות או מעות ממי שמתנדב לפי שעה, ומחלקין את הגבוי לערב בין העניים ונותנין לכל עני ממנו פרנסת יומו, וזהו הנקרא תמחוי.
(ג) מעולם לא ראינו ולא שמענו בקהל מירושלם שאין להן קופה של צדקה, אבל תמחוי יש מקומות שנהגו בו ויש מקומות שלא נהגו בו, והמנהג הפשוט היום שיהיו גבאי הקופה מחזירין בכל יום ומחלקין מערב שבת לערב שבת.

(14) פירוש המשנה לרמב"ם מסכת בכורות פרק ד משנה ג

וכבר ביארנו בתחלת סנהדרין שאין נקרא בית דין בסתם אלא סמוך בארץ ישראל, בין שהיה סמוך מפי סמוך או בהסכמת בני ארץ ישראל למנותו ראש ישיבה, לפי שבני ארץ ישראל הם אשר נקראין קהל, וה' קראם כל הקהל ואפילו היו עשרה אחדים, ואין חוששין למי שזולתם בחוצה לארץ כמו שבארנו בהוריות

(15) תלמוד בבלי מסכת הוריות דף ג עמוד א

אמר רב אסי: ובהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל, שנאמר: +מלכים א' ח+ ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום, מכדי כתיב וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים למה לי? שמע מינה: הני הוא דאיקרי קהל, אבל הנך לא איקרי קהל.

(16) פירוש המשנה לרמב"ם מסכת הוריות פרק א משנה א

אמר: "וכל ישראל עמו מלבוא חמת עד נחל מצרים", רוצה בזה שאלה אשר בזה המקום הם כל ישראל, ואין להשגיח ביוצאים מן הארץ.

(17) תלמוד בבלי מסכת תענית דף יא עמוד ב

אמר רבי ירמיה בר אבא: אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד.

(18) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מג עמוד ב

+דברים כ"ט+ הנסתר לה' אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עי"ן שבעד? מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן, דברי רבי יהודה, אמר ליה רבי נחמיה: וכי ענש על הנסתרות לעולם? והלא כבר נאמר עד עולם. אלא כשם שלא ענש על הנסתרות - כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן.

(19) שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן שיד

(ד) אך נראה לי ברורן של דברים כי מעלת ארץ ישראל על חוץ לארץ להשוכנים בה כתב מהר"ל [נתיבות עולם נתיב הצדקה פ"ו] בענין ערבות שהי' בתחילת ביאתם לארץ. כי הארץ עושה להשוכנים עלי' כאיש אחד. מאחר שהיא מיוחדת לישראל הארץ מצרפתם להיות אחד. ע"כ נעשו ערבים זה לזה בשעה שעברו הירדן ובאו לארץ ישראל עיין בדבריו. וזה נרמז גם כן בש"ס הוריות (דף ג' ע"א) בהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל הנך אקרי קהל. אבל אינך לא אקרי קהל. ועל כן צריך לקדש בארץ ישראל דוקא. דנחשב כאלו קדשוהו כל הקהל מאחר שכולם כאיש אחד ומועיל הקידוש לכל ישראל:

(20) רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ד הלכה ו

וכל ארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים ראויה לסמיכה.

(21) שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן קכו

דברי מהר"ל מפראג זצ"ל בביאור טעם שלא נתערבו ישראל זה לזה רק אחר שעברו את הירדן וביאר מהר"ל זצ"ל דארץ ישראל מיוחדת לישראל והיא עושה את כל ישראל השוכנים עלי' כאיש אחד ע"כ כשבאו לא"י נעשו ערבים עכ"ד. והנה זה פשוט דאף עכשיו שישאל בגלות נשאר הערבות. והטעם ברור דאף שגלו מ"מ מקומם של ישראל בא"י וכשאנחנו בארץ אחרת נחשבנו גולים כי אין כאן מקומינו. רק מקומינו בא"י ומצוה לדור בא"י. ע"כ עדיין חשיב כאילו כולנו בא"י אף שאין אנו בפועל בא"י. מ"מ זה מקומינו.